

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

соціальної педагогіки та психології

О.В. Пономаренко

« 25 » 01 2024 р.

АНДРАГОГІКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

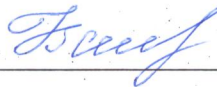
спеціальності 231 – «Соціальна робота»

освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»

Укладач: Мацкевіч Ю.Р., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти

Протокол № 8 від «23» січня 2024 р.
Завідувач кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти

Н. В. Заверико

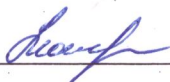
Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № 6 від «24» січня 2024 р.
Голова науково-методичної ради факультету
соціальної педагогіки та психології

Т. В. Турбар

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

Ю. Р. Мацкевіч

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 23 - «Соціальна робота»	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки	
Спеціальність 231 - «Соціальна робота»	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		2 -й	2 -й
Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		12 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Практичні	
		12 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		66 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Андрагогіка» є формування уявлень студентів щодо теорії та методики освіти дорослих у контексті безперервного становлення особистості; вироблення практичних вмінь і навичок з технології організації навчання дорослих.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Андрагогіка» є:

1. Ознайомлення з основами андрагогічної діяльності та вимогами до професії андрагог.
2. Усвідомлення значення освіти в соціалізації різних груп дорослого населення та андрагогічного потенціалу формальної, неформальної й інформальної освіти.
3. Засвоєння знань у галузі теорії освіти дорослих (соціально-психологічні особливості дорослих; очікування, потреби, установки різних груп дорослих, які включаються в освітній процес; загальні особливості освітньої діяльності дорослих).
4. Набуття студентами вмінь виявляти найбільш актуальні для різних вікових груп дорослих проблеми та організувати їх освітню діяльність таким чином, щоб дати їм можливість ознайомитися з

різними науково обґрунтованими підходами до вирішення проблем, які їх хвилюють.

5. Вироблення вмінь виявляти потреби різних груп дорослих в освіті і відповідно до цього ставити педагогічні цілі, добирати зміст, форми та методи навчання, застосовувати сучасні педагогічні технології в освітньому процесі та інтенсивні техніки навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Результати навчання:</p> <p>РН11 Організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командування та координувати командну роботу.</p> <p>РН17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.</p> <p>Компетентності:</p> <p>ЗК-7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>СК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.</p> <p>СК-9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.</p>	<p>Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, тощо); - діалогічні методи (інтерактивні заняття, навчальні дискусії, «мозковий штурм», заняття з елементами тренінгу та ін.); - проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод кейсів, обговорення, пошук); - дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру); <p>Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування; - усні та письмові опитування; - перевірка письмових робіт студентів (есе, аналітичні довідки, порівняльні характеристики, тощо); - перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання; - перевірка творчих робіт.

Міждисциплінарні зв'язки. Проблематика курсу «Андрагогіка» ґрунтується на таких дисциплінах, як «Загальна педагогіка», «Загальна психологія», «Вікова педагогіка та психологія», «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота з різними віковими групами клієнтів», «Соціальна робота з різними категоріями клієнтів».

3. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1.

Загальні основи андрагогічної діяльності

Освіта в житті сучасного суспільства. Поняття «андрагогіка». Предмет і завдання андрагогіки. Становлення і шляхи розвитку андрагогіки. Історична ретроспектива розвитку теорії і практики освіти дорослих в Україні: зародження теорії позашкільної освіти дорослих в Україні в ХІХ–поч. ХХ ст.; розвиток дидактики дорослих (20-і роки ХХ ст.); освіта дорослих в 40-і роки ХХ ст.; розвиток теорії шкільної й позашкільної освіти дорослих в 60-і роки ХХ ст.; сучасний етап розвитку освіти дорослих. Розвиток андрагогіки у відкритому суспільстві. Місце андрагога в освітньому просторі сучасного суспільства. Андрагог як суб'єкт професійної діяльності. Професійна позиція андрагога. Проблеми вибору андрагогічної позиції та взаємодії з аудиторією дорослих учнів. Модель діяльності викладача-андрагога. Вибір андрагогічної стратегії. Показники ефективності позиції андрагога. Ознаки, що характеризують андрагогічну підготовку викладача. Особливості педагогічної діяльності викладача-андрагога.

Змістовий модуль 2.

Навчання дорослих в системі неперервної освіти

Дорослість як етап життєвого циклу людини. Періодизація життя дорослої людини. Основні психофізичні закономірності розвитку дорослих. Кризи розвитку особистості і кризові ситуації. Категорія неперервної освіти. Концептуальні основи створення системи неперервної освіти. Принципи системи неперервної освіти. Неперервна освіта дорослих як умова розвитку особистості і суспільства. Види освіти дорослих в системі неперервної освіти. Професійний розвиток особистості в системі неперервної освіти. Самоосвіта дорослих.

Змістовий модуль 3.

Андрагогіка як галузь соціальної практики

Особливості освіти соціально незахищених груп дорослого населення. Підготовка та перепідготовка безробітних. Специфіка освіти дорослих людей з особливими потребами. Навчання військовослужбовців, звільнених в запас. Освіта в житті дорослих, які перебувають в місцях позбавлення волі. Андрагогічні проблеми адаптації в умовах іншої лінгвокультурної спільноти. Жіноча освіта. Народні університети. Особливості народних форм навчання. Відкритий університет. Університети третього віку. Сімейна освіта. Моделі сімейної освіти. Проблеми сімейного консультування. Валеологічна освіта в сім'ї. Освітні можливості дозвілля. Зміст і структура вільного часу. Вікові особливості освітнього дозвілля. Дорослий як читач. Роль читання у

неперервній освіті. Професійне читання. Мотиви читання дорослої людини. Бібліотекар як андрагог. Освітній туризм. Сучасні види освітнього туризму. Андрагогічні аспекти туризму. Музейна педагогіка. Культурно-освітня місія музею. Проблеми музейної культури дорослих відвідувачів. Андрагогічні завдання в діяльності співробітників музею.

Змістовий модуль 4.

Особливості та технології навчання дорослих

Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих. Основи дидактики дорослих. Основні принципи організації навчання дорослих. Методи навчання. Освітні системи дорослих. Характеристика андрагогічної моделі навчання. Діагностика якості навчання дорослих. Технології навчання дорослих. Адаптивні формальні системи освіти дорослих. Модульне навчання як технологія і форма освіти дорослих. Дистанційне навчання. Бізнес-школа як форма додаткової професійної освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	8/2	4	2	4	-	7	13	10	5	15
2	15	6/2	4	2	2	-	9	13	10	5	15
3	15	4/2	-	-	4	2	11	13	5	10	15
4	15	6/2	4	-	2	2	9	13	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	24/8	12	4	12	4	36	52	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30						30	30			40
Загалом	90		24/8				66	82	100		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства. Тема 2. Професійно-особистісні вимоги до андрагога.	4	2
2	Тема 3. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання. Тема 4. Неперервна освіта як чинник розвитку дорослої людини.	4	2

4	Тема 7. Дидактика дорослих. Тема 8. Основні організаційні форми навчання дорослих.	4	
Разом		12	4

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства. Тема 2. Професійно-особистісні вимоги до андрагога.	4	
2	Тема 3. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.	2	
3	Тема 5. Освіта як чинник соціалізації різних груп дорослих. Тема 6. Андрагогічний потенціал неформальної освіти.	4	2
4	Тема 7. Дидактика дорослих.	2	2
Разом		12	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1. Загальні основи андрагогічної діяльності	Теоретичне завдання – усне опитування, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 1 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (2 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (2 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	10
	Практичне завдання – складання анотації наукової статті з проблем історії розвитку освіти дорослих; – складання пам’ятки «Табу андрагога».	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 5 тис. знаків з пробілами. Обов’язково – під час роботи з першоджерелом виділити андрагогічні ідеї та положення, які залишаються цікавими та актуальними на сучасному етапі навчання впродовж життя. 2. На підставі вивчення теоретичного матеріалу скласти універсальні принципи андрагогічної діяльності та розробити пам’ятку «Табу андрагога». Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=676	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2. Навчання	Теоретичне завдання	Питання для підготовки:	Максимальна кількість балів за усне	10

дорослих в системі неперервної освіти	– усне опитування, підсумкове тестування	за навчальним матеріалом ЗМ 2 (розділ 3 цієї програми)	опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (2 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (2 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	
	Практичне завдання – скласти аналітичну довідку на тему «Розвиток неперервної освіти в Україні на етапі сьогодення»	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 6 тис. знаків з пробілами. В довідці має бути стисло відображено результати змін в системі неперервної освіти на етапі сьогодення, описано та проаналізовано ситуацію, що склалася, запропоновано шляхи розв’язання проблеми або варіанти розвитку подій. Довідка складається в довільній формі із зазначенням такого: - перелік заходів стовно розвитку неперервної освіти в Україні; - опис системи підтримки суб’єктів неперервної освіти; - опис результатів, отриманих за підсумками діяльності; - варіанти розвитку подій або шляхи розв’язання проблеми. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=676	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - позиція автора щодо проблеми(1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	5

Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3. Андрагогіка як галузь соціальної практики	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 3 (розділ 3 цієї програми)	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	5
	Практичне завдання – підготувати доповідь-презентацію за одним із теоретичних питань з аргументованим викладенням матеріалу та власної точки зору щодо проблеми.	Вимоги до виконання та оформлення: Усний виступ з використанням презентації та взаємодія з аудиторією передбачають таке: 1. Вільне володіння матеріалом, його переказ. Пояснення головних понять, наведення прикладів 2. Повнота (висвітлення усіх компонентів відповіді), лаконічність та ємність інформації (не повинно бути суцільного погано сприйманого тексту). Використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати). 3. Взаємодія з аудиторією, вміння зацікавити, залучити аудиторію до розгляду теми, вміння звернутися до аудиторії за поясненнями, вміння ставити питання (питання проблемного характеру, на роздум, на кмітливість). У презентації у відповідному за змістом слайді можуть бути відображені питання до аудиторії або завдання. 4. Підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо). 5. Грамотність викладення матеріалу: - відповідність науковим положенням; - мовленева (лінгвістична, стилістична) грамотність.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - вільне володіння матеріалом, його переказ, пояснення головних понять, наведення прикладів (1 б.); - повнота відповіді, висвітлення усіх компонентів питання, використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати) (2 б.); - взаємодія з аудиторією, вміння зацікавити, залучити аудиторію до розгляду теми, вміння звернутися до аудиторії за поясненнями, вміння ставити питання (питання проблемного характеру, на роздум, на кмітливість) (1б.); - підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо) (1б.).	10

Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4. Особливості та технології навчання дорослих	Теоретичне завдання –тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 4 (розділ 3 цієї програми)	Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	5
	Практичне завдання – провести практичне заняття (або частину заняття) в своїй навчальній групі, використовуючи інтерактивні форми та методи навчання.	Вимоги до виконання та оформлення: Під час підготовки до практичного заняття необхідно вивчити основні інтерактивні форми навчання (ситуаційні завдання-кейси, ділова гра, диспут, дискусія, мозковий штурм, індивідуальний і груповий проекти, круглий стіл, групове обговорення), найбільш ефективні при навчанні дорослих людей. Обрати одну із форм та продемонструвати її в групі за одним із теоретичних питань теми.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - розуміння роботи навчальної групи та викладача за обраною формою (1 б.); - ступінь готовності до роботи за обраною формою, використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати) (2 б.); - вільне володіння матеріалом щодо обраного питання, пояснення головних понять (1 б.); - взаємодія з аудиторією, вміння підготувати навчальну групу до роботи, пояснити алгоритм роботи, вміння зацікавити, залучити аудиторію до розгляду питання, вміння звернутися до аудиторії за поясненнями, вміння ставити питання (питання проблемного характеру, на роздум, на кмітливість) (3б.); - підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного	10

			ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо) (2б.). - творчий підхід у виконанні (1 б.).	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання - тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом усіх змістових модулів (розділ 3 цієї програми)	Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	20
	Практичне завдання – виконання дослідницького завдання або написання есе.	Практичне завдання виконується протягом семестру, захист практичного завдання відбувається під час проведення заліку. Передбачається виконання дослідницького завдання або написання есе за однією з тем, що стосується проблематики освіти дорослих людей. Тематика завдань, вимоги до їх виконання та оформлення подано у СЕЗН Moodle у секції підсумкового контролю. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=676	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - обґрунтування вибору теми та її актуальності (визначення проблеми) (2 б.); - формулювання мети та завдань дослідження (2 б.);	20

			<ul style="list-style-type: none"> - добір діагностичного інструментарію для проведення дослідження, обґрунтування його доцільності (3 б.); - виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів (4 б.); - висновки з проведеного міні-дослідження, власна позиція автора щодо обраної теми (3 б.); - використана література (1 б.); - оформлення згідно вимог (1 б.); - презентація/захист дослідження (4 б.). 	
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна

1. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
2. Навчання дорослих в умовах неформальної освіти: практичний посібник / Андрошук І. М., Калюжна Т. Г., Піддячий В. М., Шарошкіна Н. Г. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 216 с.
3. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол.: Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.
4. Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М. П. Вовк, Н. О. Філіпчук, Ю. В. Грищенко, С. О. Соломаха, Л. Ю. Султанова. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 347 с.
5. Тимчук Л. Основи андрагогіки : навчальний посібник. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. 244 с.

Додаткова

1. Аніщенко О. В., Баніт О. В., Калюжна Т. Г., Котирло Т. В., Піддячий В. М. Освіта різних категорій дорослого населення : теорія, досвід, перспективи: монографія / за заг. ред. Аніщенко О. В. Київ : ПООД імені Івана Зязюна НАПН України. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 432 с.
2. Архипова С. П. Основи андрагогіки: навчальний посібник. Черкаси-Ужгород : Мистецька лінія, 2002. 184 с.
3. Волярська О. С. Розвиток професійної компетентності економічно активного населення: андрагогічний аспект : практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 240 с.
4. Дем'яненко Н. Освіта дорослих: світові тенденції другої половини ХХ-початку ХХІ ст. Педагогічні науки : збірник наукових праць / ред.кол.: М. Степаненко (гол. ред.) та ін. Полтава, 2011. Вип. 2. С. 39-44.
5. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2-х ч. Частина 1. Психологія життєвих криз особистості. [Текст]: науково-методичний посібник / ред. рада: Доній В. М., Несен Г. М., Сохань Л. В., Єрмаков І. Г. та ін. Київ : ІЗМН, 1998. 360 с.
6. Коваленко О. Г., Павлик Н. В., Становських З. Л., Бастун М. В. Психологічний супровід особистісного розвитку дорослих: подолання професійних криз та характерологічних дисгармоній : практ. посіб. Київ : ПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. 167 с.
7. Мацкевіч Ю. Р. Основні характеристики освіти людей похилого віку. *Вісник Черкаського університету* : зб. наук. статей. Серія : Педагогічні науки. Вип. 203. Ч. II. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. С. 47-51.
8. Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, Н.О. Філіпчук, С.О. Соломаха, Ю.В. Грищенко. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 502 с.

9. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Наукова думка, 2003. 853 с.
10. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / за ред. І. Л. Зязюна. Київ : Віпол, 2000. 636 с.
11. Пусепліна Н. Музейно-педагогічна діяльність у системі освіти дорослих. *Педагогічні науки* : збірник наукових праць / ред.кол. М. Степаненко (голов. ред.) та ін. Полтава, 2011. Вип. 3. С. 30-34. Бібліогр.: 5 назв.
12. Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 28-31 жовт. 1996 р. У 6 кн. Чернівці :ЧДУ, 1996. Кн. 2: Історико-педагогічні аспекти неперервної освіти. 183 с.; Кн. 3: Шляхи забезпечення наступності в системі: сімейне, дошкільне виховання – середня загальна, професійно-технічна та вища освіта. 335 с.; Кн. 4 : Проблема підготовки кадрів (допрофесійна – професійна (вузівська) – післядипломна освіта). 248 с.; Кн. 5: Ідеї сучасних концепцій навчання, педагогічні інновації в системі неперервної освіти. 174 с.
13. Сучасні технології освіти дорослих: посіб. / авт. кол.: Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.
14. Тимчук Л. І. Становлення та розвиток андрагогіки в Україні (кінець ХІХ - ХХ століття): монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 464 с.
15. Knowles M. S., Holton E. F., Swanson R. A. *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (6-th ed.) Burlington, MA : Elsevier, 2005. 342 p.
16. Jarvis P. *Adult Education and Lifelong Learning. Theory and Practice* (3rd. edn.). London: Routledge, 2004. 374 p.
17. Matskevich Y., Lohvynenko V., Domaniuk O., Vorona V. The modern concept of adult education in Ukraine. *Conhecimento & Diversidade*. 2023. No. 40. Vol. 15. P. 571-590.

Інформаційні джерела

1. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / С. С. Вітвицька, І. Д. Бойчук, Ю. С. Запорожцева [та ін.]; за ред. д-ра пед. наук, проф. С. С. Витвицької. Житомир : Полісся, 2015. 368 с.
URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039885.pdf>.
2. Капченко Л. М. Генеза андрагогіки безробітних. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2013. № 1(34). С. 43-46. URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2017/skachano/RPtaZN/RPtaZN2013n1/12.pdf>.
3. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології : збірник матеріалів ІІ-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м. Київ / ред. кол.: В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. Київ : ЦППО, 2017. 424 с. URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0041279.pdf>.

4. Фольварочний І. В. Історико-педагогічні тенденції розвитку освіти дорослих (друга пол. ХХ-поч. ХХІ ст.). *Вісник Запорізького національного університету*. Серія : Педагогічні науки : збірник наукових статей / гол. ред. Локарева Г. В. Запоріжжя, 2010. №1(12). С. 232-239. URL : http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/pedagogichni/Vestnik_Ped-1-2010-PDF/232-239-Vest_Ped%20_1-2010-47.pdf. – Бібліогр.: с. 239.
5. Громадянське виховання, навчання і освіта дорослих (ALE). Всесвітня Рада освіти дорослих (ICAE). URL: <http://icae.global/en/2022/05/citizenship-education-andadult-learning-and-education-ale/>
6. Звіти країн Європейської асоціації освіти дорослих (ЕАЕА) про стан політики освіти дорослих у Європі. URL: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/eaea-country-reports/>
7. Маніфест навчання дорослих у 21 столітті: сила та радість навчання. Європейська асоціація освіти дорослих (ЕАЕА) URL: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/manifesto-for-adult-learning-in-the-21st-century/>
8. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: <http://education-ua.org/ru/draft-regulations/319-proekt-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrajini-na-period-2015-2025-rokiv>
9. Проект закону України «Про освіту дорослих». URL: <https://uaod.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/1216182.pdf>
10. Українська асоціація освіти дорослих. Формуємо мережу провайдерів освіти дорослих в Україні. URL: <https://uaod.org.ua/>
11. Документи у сфері освіти дорослих. Українська асоціація освіти дорослих (УАОД). URL: <https://uaod.org.ua/vnutrishni-dokumenty-uaod>
12. Hamburg Declaration on Adult Learning. The Fifth International Conference on Adult Education). – <http://www.education.unesco.org>
13. Education for Everyone. Worldwide. Lifelong. URL: <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/publikaciji>